

Datum 2017-06-29

Kommunstyrelseförvaltningen i
Essunga kommun

kommun@essunga.se

Samråd om förslag till översiktsplan för Essunga kommun, Västra Götalands län

Samrådshandlingar daterade 2017-05-02

Inledning

Essunga kommun har överlämnat planförslaget till Länsstyrelsen för samråd enligt [3 kap. 9 §](#) plan- och bygglagen (2010:900, PBL). Översiktsplanen består av två delar, del 1 Planförslag och del 2 Planeringsförutsättningar.

Enligt [3 kap. 10 §](#) PBL ska Länsstyrelsen under samrådet särskilt

1. ta till vara och samordna statens intressen,
2. tillhandahålla underlag för kommunens bedömningar och ge råd i fråga om sådana allmänna intressen enligt 2 kap. som hänsyn bör tas till vid beslut om användningen av mark- och vattenområden,
3. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken (MB) tillgodoses, att miljö kvalitetsnormer (MKN) enligt 5 kap. MB följs och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,
4. verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

En översiktsplan som vunnit laga kraft är vägledande för kommande beslut. För att den ska kunna vara vägledande i alla delar, är det viktigt att kommunen och staten är överens om sådant som berör statliga intressen.

Länsstyrelsen har tagit fram en sammanfattande redogörelse för hela Västra Götalands län, där övergripande och aktuella frågor om översiktsplaneringens innehåll tas upp (PM 2013-11-27, rev 2017-03-15), detta yttrande utgår bland annat från rapporten.

Sammanfattning

Länsstyrelsen ser att Essunga kommuns översiktsplan kan bli mer fokuserad på mark- och vattenanvändning, och att handlingarna kan minska i omfattning för att bli mer vägledande. Karta och text bör vara samstämmiga.

Avsnittet om riksintressen för totalförsvarets militära del behöver förtydligas. Riksintresse för kulturmiljövård bör redovisas på karta. Riksintresse för naturvård får anses tillgodosett i översiktsplanen.

Kommunen bör beskriva hur bebyggelse planeras utifrån MKN buller utmed E20. Beskrivningen av MKN vatten har en bra grund, men behöver konkretiseras. MKN luft uppfylls i Nossebro och Länsstyrelsen anser att de därmed bör uppfyllas även i övriga tätorter i kommunen.

Två områden föreslås som LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen). Översiktsplanen behöver förtydligas så att uppfyllelsen av varje kriterium i 7 kap 18 e miljöbalken framgår.

Kommunen beskriver översiktligt flera områden för mellankommunal samverkan, detta kan gärna konkretiseras. Kommunens läge i regionala pendlingsstråk kan tydliggöras på karta.

Angående miljöstörande verksamheter bör redovisningen på karta ses över. Hänsyn till miljöstörande verksamheter och till förorenade områden behöver framgå i beskrivningen av ny bebyggelse. Det är bra att en skyfallskartering påbörjats, men översiktsplanen behöver också vägleda hur kommunen ska förhålla sig till den i planeringen. Eventuella geotekniska riskområden bör redovisas tillsammans med en strategi för utredningar i kommande skeden.

För flera av miljökvalitetsmålen saknas en slutsats om huruvida översiktsplanen bidrar till att uppnå målet. Kommunen bör beskriva konsekvenser, utifrån relevanta miljömål, av att tillåta bebyggelse utanför tätorterna.

Det är positivt att det byggs i Essunga kommun. Kommunen behöver dock förtydliga motiven till valda områden för bebyggelseutveckling. Rekommendationerna kopplat till byggande på landsbygden bör kompletteras. Det bör förtydligas om servicen behöver utökas i kommunen, och i så fall var.

Länsstyrelsen ser positivt på att Essunga kommun ska ta hänsyn till naturvärden vid fysisk planering. Grön infrastruktur bör lyftas. Översiktsplanen bör också kompletteras med en text om artskyddförordningen.

Det är bra att ett program ska tas fram som visar hur ”kulturhistoriska och estetiska värden” ska bevaras. Det är viktigt att risker för negativ påverkan på kulturhistoriska värden i samband med ny bebyggelse utreds.

Översiktsplanen behöver visa hur bebyggelseutvecklingen är förenlig med 3 kap 4§ miljöbalken om att ta jordbruksmark i anspråk.

Kommunen behöver peka ut områden av vikt för den framtida vattenförsörjningen, ange verksamheter som inte är lämpliga där, och skyddsåtgärder för ny och befintlig bebyggelse.

Transporter/infrastruktur kompletteras i augusti

Länsstyrelsen anser att det är svårt att läsa ut planens miljökonsekvenser. Noll-alternativet konsekvenser beskrivs inte alls, vilket ska kompletteras.

Allmänt om förslaget

För att Essunga kommuns översiktsplan ska vara vägledande för senare skeden, behöver det framgå tydligare vad som ska gälla för användningen av mark och vatten och för den byggda miljön¹. Det finns bra möjligheter att komplettera planförslaget ”Inriktning och rekommendationer” i respektive kapitel i del 1 för att uppnå detta. I del 2 finns snarlika listor vilket kan förvirra. Det som ska vara vägledande för senare skeden samlas exempelvis i planförslaget, istället för att som nu stå på flera ställen i de två delarna².

”Generella rekommendationer” på sida 44 i del 1 är mycket viktig, vägledande information som kan lyftas fram till en mer framträdande plats i planhandlingarna, och/eller att andra avsnitt tydligt hänvisar hit.

Det som är utmärkt på karta ”Regler och rekommendationer” bör också förklaras i text.

En del texter verkar vara upprepningar mellan de två dokumenten, Länsstyrelsen ser att översiktsplanens vägledande funktion skulle förbättras om materialet minskar i omfång.

---

¹ I 3 kap 2 § PBL står att ”Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Planen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras”.

² Exempel är åtgärder för klimatanpassning på sida 39 i del 2, eller utspridda uppgifter om hur Natura 2000-område ska hanteras på sida 15 och 43 i del 1 och sida 22 del 2.

Länsstyrelsens synpunkter

Riksintressen

Områden av riksintresse ingår i miljöbalkens grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden och ska enligt plan- och bygglagen anges i översiktsplanen. Av översiktsplanen ska också framgå hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena. Områdena ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada områdets värde eller försvåra utnyttjandet av det aktuella intresset. Till flertalet av de utpekade riksintresseområdena finns en värdebeskrivning. Det är viktigt att beskrivningar av påverkan på riksintressen är kopplad till de kärnvärden som anges i värdebeskrivningen.

Kommunikationer

Kompletteras: yttrande från trafikverket kommer 7 juli och inarbetas i det samlade yttrandet i augusti.

Totalförsvarets militära del

Länsstyrelsen önskar att avsnitten om riksintressen för totalförsvarets militära del förtydligas i förslaget till översiktsplan.

Essunga kommun berörs av riksintressena Såtenäs flottiljflygplats samt väderradar Vara. I kommunen är det således framför allt höga objekt, exempelvis vindkraftverk, som kan påverka riksintressena för totalförsvaret negativt. En generell text om riksintresset bör införas i plandokumentet, se förslag i Försvarsmaktens yttrande som bifogas.

Kulturmiljövård

Riksintresse för kulturmiljövård finns i kommunen och bör redovisas på karta.

Energiproduktion och -distribution

Det finns inga utpekade riksintressen för energiproduktion inom kommunen.

Naturvård

Riksintresse för naturvård Storemosse-Lärkemossen är tillgodosett i översiktsplanen.

För riksintresset Store mosse har kommunen identifierat åtgärder som kan påverka området negativt, samt angett åtgärder som inte bör tillåtas i eller i anslutning till mossen. Länsstyrelsen ställer sig positivt till att kommunen vill upprätta någon form av naturvårdsförordnande för att skydda området. Vägledning i arbetet kan lämnas av Länsstyrelsen och Naturvårdsverket.

Natura 2000-områden

Kommunen gränsar till Lärkemosse i Vårgårda kommun. Översiktsplanen visar hur detta ska hanteras, om än utspritt i de olika planhandlingarna. För ökad tydlighet kan uppgifterna samlas.

Miljökvalitetsnormer

Av översiktsplanen ska det enligt 3 kap 5 § PBL framgå hur kommunen avser att följa gällande miljökvalitetsnormer. Det ska framgå om det finns risk för att överskrida miljökvalitetsnormerna eller inte.

MKN buller

I de största kommunerna (mer än 100 000 invånare) omfattar miljökvalitetsnormen omgivningsbuller från alla vägar, järnvägar, flygplatser och tillståndspliktiga hamnar. Dessutom omfattas vissa utpekade industrigrenar. Därutöver omfattar miljökvalitetsnormen omgivningsbuller från större vägar, järnvägar och flygplatser i hela Sverige.

Även i mindre och medelstora kommuner (under 100 000 invånare) ska strävan vara att begränsa buller. Detta styrs bland annat av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken och reglerna om egenkontroll, tillsyn och prövning. Även små och medelstora kommuner omfattas av bullernormen i de områden som störs av buller från exempelvis större vägar (över 3 miljoner fordon/år). Läs mer på Naturvårdsverkets hemsida³.

Av översiktsplanen bör framgå vad som gäller för MKN buller i Essunga kommun enligt ovan. Kommunen bör alltså beskriva hur bebyggelse planeras utifrån trafikbuller utmed E 20, som är den mest trafikerade leden i kommunen. Kommunen kan i sammanhanget redovisa riktvärden utifrån Förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader.

Beskrivning och karta över buller på sida 36-37 i del 2 överensstämmer inte med bullerpåverkade områden på kartan ”Regler och rekommendationer”. Här är också stora ytor skrafferade som bullerpåverkade områden. Dessa behöver beskrivas i text – vad innebär det att det är bullerpåverkat, och hur ska kommunen förhålla sig till det i planeringen?

MKN vatten

Kommunen redovisar bakgrunden för att uppnå miljökvalitetsnormer för vatten på ett bra sätt⁴. ”Inriktning och rekommendationer” behöver dock

---

³ <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Buller/Miljokvalitetsnorm-for-buller/>

⁴ sida 16 i del 1

konkretiseras så att det framgår hur mål ska uppnås och åtgärder genomfö-
ras.

MKN luft

Normerna för luftkvaliteten uppfylls i Nossebro och Länsstyrelsen anser att de därmed också bör uppfyllas i övriga tätorter i kommunen. Av översiktsplanen bör framgå att Essunga kommun är med i luftvårdsförbundet Luft i Väst som hjälper kommunen att uppfylla kraven för mätningar och kontroll av luftkvaliteten enligt lagstiftningen.

Strandskydd och landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Från den 1 juli 2009 gäller nya regler för strandskydd i miljöbalken och PBL. I och med de nya strandskyddsbestämmelserna har kommunen nu möjlighet att i översiktsplanen peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge, LIS-områden. Syftet med bestämmelsen är att stimulera den lokala och regionala utvecklingen i områden som har god tillgång på strandområden och där viss byggnation kan tillåtas utan att strandskyddets långsiktiga syften åsidosätts.

Länsstyrelsen har tagit fram råd gällande hanteringen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen i översiktsplaner⁵.

LIS

Två områden föreslås som LIS-områden, Nossebro norr och Nossebro söder. I del 2 görs en generell bedömning av de två föreslagna områdena utifrån urvalskriterierna. Länsstyrelsen kan inte bedöma om områdena är lämpliga utifrån denna bedömning. Den behöver förtydligas så att uppfyllelsen av varje kriterium i 7 kap 18 e miljöbalken framgår. För att lättnader i strandskyddet ska kunna godtas, i syfte att bidra till en utveckling av landsbygden, behöver kommunen redogöra för

- hur utveckling av de två utpekade LIS-områdena skulle gynna landsbygdsutvecklingen
- hur strandskyddets syften säkerställs långsiktigt. Tänk på att en fri passage alltid bör lämnas intill stranden i ett LIS-område.
- vilken betydelse de två föreslagna LIS-områdena har för strandskyddets syften. För detta krävs en översiktlig naturinventering och beskrivning av naturvärdena⁶. Skulle en naturinventering visa på höga naturvärden bör andra LIS-områden övervägas istället.

---

⁵ <http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/SiteCollectionDocuments/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/planfragor/fysisk-planering/PMriktlinjerLISomradenslutversionI.pdf>

⁶ Se Svensk standard (SS 199000:2014, Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning

För Nossebro söder behöver översvämningsrisken beskrivas eftersom bebyggelse föreslås. De föreslagna områdena berör jordbruksmark. Dessa saken motivering utifrån 3 kap 4 § Miljöbalken, se rubrik Jordbruk.

Det kan lyftas fram tydligare i de båda handlingarna vilka områden som är förslag och vilka som är alternativ, för att inte missförstånd ska uppstå. Länsstyrelsen yttrar sig här endast om de två föreslagna LIS-områdena.

Mellankommunala frågor

Kommunen skriver om infrastruktur och visar en karta över stora pendlingsstråk⁷. Här kan gärna en karta användas som också visar de regionala sambanden – vart går pendlingsstråken utanför kommunen?

Regionala och mellankommunala frågor beskrivs generellt⁸. Några konkreta exempel nämns såsom vattenkvalitet och kollektivtrafik, men det får också gärna framgå vad som ska uppnås, vad det är som görs och på vilket sätt kommunen samverkar med andra.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Farligt gods

Länsstyrelsen tycker att det är bra att kommunen tillämpar Länsstyrelsens riskpolicy⁹ vid planering av bebyggelse. Rekommenderad transportled för farligt gods liksom riskpolicyns riskbedömningsavstånd på 150 meter bör framgå på karta ”Regler och rekommendationer”.

Översiktsplanen anger att ”Vid nybebyggelse av bostäder eller verksamheter, skolor eller dylikt bör angivna skyddsavstånd till miljöstörande verksamheter och till vägar med farligt gods, utgöra riktvärden.” Länsstyrelsen undrar vad som menas; avstånd kan inte vara värden, menas riktlinjer?

Skyddsavstånd till störande verksamheter

Miljöstörande verksamheter är utritade på karta ”Regler och rekommendationer”. Dessa bör beskrivas också i texten; vad det är för företag och vilken hänsyn som behöver tas i planeringen. De utmärkta trekanterna på kartan överensstämmer inte helt med de noteringar som Länsstyrelsen har av miljöstörande verksamheter. Bland annat saknas de miljöprövade verksamheter som finns i Främmestad och i Jonslund.

---

⁷ Sida 20-23 i del 1

⁸ Sida 39 i del 1

⁹ *Riskhantering i detaljplanprocessen, riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods*

Det är lämpligt att i beskrivningen av bebyggelseutveckling i respektive ort beskriva vilka hänsyn som behöver tas till miljöfarliga verksamheter.

Potentiellt förorenade områden

Förorenade områden är bra beskrivet¹⁰. Under rubriken ”Förutsättningar och utgångspunkter” behöver det dock kompletteras och konkretiseras ifall det finns områden kommunen avser bebygga som är påverkade av föroreningar.

Översvämningar

I del 2 anges att hänsyn till bland annat översvämning är en förutsättning och utgångspunkt vid planering och lokaliseringar. Det framgår att det finns risk för översvämningar på grund av stigande vattennivåer i Nossan och att översvämningrisker ska beaktas vid bebyggelse nära Nossan.

I del 1 finns en karta som visar ortsutveckling i Essunga kommun, där det framgår att ett område i Nossebro intill Nossan är ett möjligt framtida område för bostäder.

Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen har påbörjat en skyfallskartering som kan identifiera lågpunkter och problemområden i kommunen. En rekommendation kring hur kommunen ska förhålla sig till karteringen och hantera frågan bör kompletteras.

Geotekniska förhållanden

En bedömning av geotekniska riskfaktorer, också mot bakgrund av ett förändrat klimat, saknas i handlingen och ska kompletteras. I översiktsplanen bör eventuella geotekniska riskområden tydligt redovisas, förslagsvis på karta, och en strategi kompletteras över hur dessa områden ska utredas i samband med framtida detaljplaner och bygglov.

I översiktsplanen hänvisas till en översiktlig stabilitetskartering inom bebyggda områden från 2008. Denna kartering är endast utförd för valda delar av kommunen, vilket bör framgå. Om senare utredningar eller åtgärder utförts bör dessa redovisas i översiktsplanen.

Under rubriken ”Geoteknik och skredrisker”¹¹ står att ”Risk för skred och ras ska alltid uppmärksammas vid planering av bebyggelse och andra åtgärder inom 100 m från kommunens vattendrag”. Länsstyrelsen vill trycka på att det i samband med detaljplanering alltid ska utföras bedömning av ras, skred och erosion i enlighet med PBL.

Se mer om de geotekniska frågorna och underlag i SGI:s yttrande, som bifogas.

---

¹⁰ Sida 36-37 i del 2

¹¹ Sida 45 i del 1

Nationella och regionala mål, planer och program

Övergripande nationella och regionala mål som relaterar till samhällsplaneringen redovisas utförligt på sida 47-54. Hur översiktsplanen förhåller sig till dessa kan kort kommenteras. Om det är mål som översiktsplanen inte hanterar, kan dessa gärna strykas för att spara utrymme. Detta gäller också miljömålen.

Miljökvalitetsmål

För flera av målen saknas en slutsats om huruvida översiktsplanen bidrar till att uppnå målet eller ej. Om olika delar av målen bedöms uppnås/inte uppnås kan måluppfyllelsen nyanseras, genom att beskriva de olika preciseringarna och/eller tilläggsmålen.

Kommunen behöver beskriva hur miljömål¹² kan nås då bebyggelseområden planeras utanför tätorterna. Vad blir följderna av detta avseende hållbara transporter, påverkan på vattendrag, grundvatten med mera? Vilka miljökonsekvenser uppstår kopplat till enskilda avloppsanläggningar, i förhållande till möjlighet att koppla avloppet till kommunala anläggningar?

Ett regionalt tilläggsområde till miljömålet Ett rikt odlingslandskap belyser vikten av att söka alternativ mark till jordbruksmark¹³, se också rubrik Jordbruk. Det är önskvärt att kommunen för ett resonemang om detta.

Hur översiktsplanen bidrar till att bevara och utveckla kulturvärden inom målet God bebyggd miljö kan konkretiseras, till exempel kopplat till föreslagna bebyggelseområden.

Länsstyrelsens råd; övriga allmänna intressen

Demografi/ social hållbarhet

Ett av översiktsplanens temaområden är Demografi. I del 1¹⁴ finns en bra, generell beskrivning av viktiga frågor ur ett socialt perspektiv.

I arbetet med översiktsplanen kan en kartläggning och analys av kvinnor och män, pojkar och flickors behov och förutsättningar i kommunen göras. Det kan handla om allt från hur män respektive kvinnor använder kollektiva färdmedel till upplevelsen av trygghet. Det kan även göras en översiktlig analys med barn i fokus eftersom barns behov i den fysiska miljön är annorlunda än vuxnas. Hur står det alltså till konkret i just Essunga kommun, inom de områden som beskrivs generellt i avsnittet om demografi?

---

¹² Detta berör till exempel God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan och de vattenrelaterade målen.

¹³ ”År 2020 ska den totala arealen åkermark i regionen inte ha minskat med mer än 200 hektar jämfört med 2015, för att så långt det är möjligt kunna användas i produktion.”

¹⁴ Sida 11

På sida 12 i del 1 finns befolkningsmängd redovisad, medan det i del 2 finns en prognos. Det är bra om denna statistik samlas för att ge en bakgrund till bostadsbyggnadsbehovet i kommunen.

Bebyggelse

Enligt lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska kommunen varje mandatperiod anta riktlinjer för bostadsförsörjningen. Ett fungerande boende är en mänsklig rättighet och att främja att lämpliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs är ett viktigt steg mot en hållbar samhällsutveckling. Arbetet med bostadsförsörjning bör kopplas till översiktsplaneringen eftersom det finns ömsesidiga och tydliga samband mellan dem, bland annat när det gäller att bedöma och planera för framtida utbyggnadsbehov. Det är särskilt angeläget att planera för grupper som är särskilt utsatta på bostadsmarknaden¹⁵. *Riktlinjer för bostadsförsörjning 2017-2020* är ett underlag till översiktsplanen. Minst 100 nya bostäder ska tillkomma under perioden 2016-2025.

Enligt Länsstyrelsens rapport *Bostadsmarknadsanalys Västra Götalands län 2017:32* byggdes i snitt 10 bostäder per år i Essunga under perioden 2010-2015, 50 bostäder. Länsstyrelsen ser att det är positivt att det byggs i Essunga kommun.

Länsstyrelsen bedömer det årliga behovet under perioden 2016-2025 till 15 bostäder per år, det vill säga 150 bostäder. Bedömer kommunen att översiktsplanen kan leda till att målet om 100 nya bostäder 2025 kan uppnås? Kan också 150 bostäder uppnås? Hur ser kommunen på kopplingen mellan målet och prognos för befolkningsutvecklingen?

Kopplat till karta "Ortsutveckling" och i avsnittet "Planberedskap"¹⁶ behöver kommunen motivera för de olika områdena varför de bedöms lämpliga för olika typer av utbyggnad¹⁷.

För Essunga station och Essunga kyrkby beskrivs att "vid behov kan frågan aktualiseras". Det är bra om det framgår vad som ska gälla då.

"Att bygga på landsbygden ser kommunen som en självklar möjlighet för de som önskar och strategin är att bygglovssökandes idéer ska förverkligas så långt detta är möjligt."¹⁸ Det som därefter räknas upp och som bebyggelse måste lämplighetsprövas mot, exempelvis riksintressen och lämpliga VA-lösningar, kan gärna framgå i "Regler och rekommendationer".

Ny planerad bebyggelse bör redovisas på karta "Regler och rekommendationer".

---

¹⁵ När det gäller bostäder för äldre och funktionsnedsatta finns särskilda lagkrav.

¹⁶ Sida 26-29 i del 1

¹⁷ Det behöver exempelvis motiveras varför det är lämpligt att verksamheter i Nossebro kan utvecklas främst i söder och sydväst

¹⁸ Sida 25 del 1

Service/handel/turism

För att människor även fortsättningsvis ska kunna fortsätta att bo och verka på landsbygden krävs rimlig tillgång till god service från samhälle och näringsliv. Vidare är det angeläget att framtida lokalisering för dagligvaruhandel, sällanköpshandel och volymhandel tillkommer i lägen med god kollektivtrafik och med goda förutsättningar för cykel. Besöksnäringen är beroende av bland annat välfungerande infrastruktur, anläggningar av god kvalitet och hög tillgänglighet.

För att uppnå allt detta behöver det tidigt markeras i översiktsplaneringen var service, handel och turism kan utvecklas.

Översiktsplanen innehåller en beskrivning av var service finns idag och nämner då tätorterna, främst Nossebro. Det kan gärna kompletteras hur tillgängligheten till service ser ut från omgivande landsbygd. Det bör förtydligas om servicen behöver utökas i kommunen, och i så fall var?¹⁹

Materialförsörjning

Det saknas en närmare beskrivning av materialförsörjningen²⁰, exempelvis att det saknas täkter i Essunga kommun och att de närmsta finns i Vara och Alingsås kommuner. Vilka täkter i angränsande kommuner kan bidra med bergkross?

Natur

Länsstyrelsen ser positivt på att Essunga kommun ska ta hänsyn till naturvärden vid fysisk planering, arbeta med naturvärdesinventeringar och upprätta en naturvårdsplan, samt skydd/förordnande för Store mosse.

Tre värdefulla naturområden nämns, men utbredningen framgår inte; Nossans dalgång, Store mosse/fåglummossen och flygsandfält söder om Vara. Enligt Länsstyrelsens webbgis finns 22 nyckelbiotoper och ett 80-tal sumpskogar i Essunga kommun.

Förutom beslutade biotopskyddsområden finns även generella biotopskyddsområden, så som alléer, stenvägar med mera²¹. Dessa nämns inte i översiktsplanen. Om verksamheter eller åtgärder planeras vidtas som kan skada naturmiljön krävs anmälan om biotopskyddsdispens.

---

¹⁹ Nuvarande samhällsservice och välfärdens utmaningar beskrivs på sida 32 i del 1. Det står både att ”Essunga kommun har god samhällsservice” och att ”Stora utmaningar är dragkampen om befolkningen och krav på ökat bostadsbyggande och serviceutveckling”.

²⁰ På sida 39 i del 1 står att ”Grushushållningsplan bör utarbetas i samverkan med andra närliggande kommuner. *Materialförsörjningsplan* som beskriver kommunens behov av materialförsörjning i samband med fortsatt samhällsutbyggnad har påbörjats och sker delvis i samverkan med andra kommuner.”

²¹ Se bilaga 1 i Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Närrekreationsområde och Områden med sammanhängande grönstruktur på karta Regler och rekommendationer behöver beskrivas i text; beskrivning av områdena och hur kommunen avser utveckla områdena.

Synpunkter gällande kartan ”Regler och rekommendationer”:

- *Äng- och hagmark*: är detta från inventeringen 1986-1991? På sidan 23 finns separat karta över ängs och hagmarksinventeringen ”uppdaterad 2002”. Är det bättre att förtydliga denna karta än att ha två?
- flera lager ligger på varandra vilket gör att vissa lager inte syns, till exempel Natura 2000-områden.

Grön infrastruktur och ekosystemtjänster

Kommunen beskriver att det i kommunen finns höga naturvärden trots att det saknas skyddad natur såsom naturreservat eller Natura 2000²². Här kan därför gärna ett resonemang om grön infrastruktur införas, för att poängtera att även icke skyddad natur har ett värde:

Grön infrastruktur är nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur och till människors välbefinnande. Begreppet visar på ett helhetsperspektiv på samband mellan värden i landskapet. Det handlar alltså om redan kända, utpekade värden, men också kopplingarna mellan dem liksom med sådana områden som inte tidigare setts som särskilt värdefulla. Grön infrastruktur är en förutsättning för att naturen ska kunna producera ekosystemtjänster.²³ Grön infrastruktur bör lyftas i översiktsplanen som en kommunal men också som en mellankommunal fråga, då det handlar om strukturer och sammanhang som är svåra att se i enskilda detaljplaner.

Länsstyrelserna har fått i uppdrag av regeringen att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur som ska kunna användas som ett underlag och stöd för bland annat kommunens planering. De ska till stora delar vara klara 2018.²⁴

Skyddade arter

Översiktsplanen bör kompletteras med en text om artskyddsförordningen (2007:845) och vilka skyddade arter som påverkas av kommunens planer. Kommunen bör ange vilken hänsyn som krävs för att dessa arters bevarandestatus inte ska försämrans av till exempel tätortsutvecklingen. Utredning av vilka arter som berörs av tätortsutveckling inom kommunen kan ske genom sökning i artportalen. Om markanvändningen planeras att förändras i ett område som visat sig ha potential för att hysa höga naturvärden, så kan också

---

²² Sida 14 i del 1

²³ Läs mer om ekosystemtjänster på Naturvårdsverkets hemsida <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhall/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Ekosystemtjanster/>.

²⁴ Mer information finns på Länsstyrelsens och Naturvårdsverkets webbsida.

inventeringar i fält behövas. Det kan också behöva utredas om det krävs särskilda åtgärder för att skydda arter eller återskapa livsmiljöer²⁵.

Dispens enligt artskyddsförordningen medges med mycket stor restriktivitet²⁶. Så lite som möjligt av dessa frågor bör hänskjutas till detaljplaneskedet. Att utreda påverkan på arter i varje enskilt fall är resurskrävande och det är ofta svårt att uppskatta den enskilda detaljplanens effekter i ett landskapsekologiskt perspektiv.

Kulturmiljö

Kulturvärden bör vävas in i planeringen överlag och inte ses som något fristående. Länsstyrelsen vill upplysa om att Lagen om kulturmiljöer numera heter Kulturmiljölagen (inte Kulturminneslagen). Även Miljöbalken och Plan- och bygglagen framhåller kulturhistoriska värden genom bland annat PBL 2 kap § 6 och 8 kap §§ 13 och 14.

Översiktsplanen anger att ett program ska tas fram som visar hur ”kulturhistoriska och estetiska värden” ska bevaras. Det är mycket bra, och Länsstyrelsen understryker behovet av ett uppdaterat kunskapsunderlag för att precisera vilka kulturmiljövärden som finns i kommunen²⁷. Gällande fornminnen anger översiktsplanen källor från 1980 talet, det finns senare kunskap via länsstyrelsens webbgis och via FMIS.

Att ny bebyggelse kan innebära risk för negativ påverkan på kulturhistoriska värden lyfts i den övergripande redogörelsen för konsekvenser. Det är viktigt att dessa risker utreds. I område för möjligt framtida område för bostäder söder om Nossan finns fornlämning, Blästbrukslämning, och eventuell påverkan behöver utredas. För ny bebyggelse i områdena vid Karstorp, nordväst om Nossebro, behöver konsekvenserna för kulturhistoriska värden särskilt utredas. I övrigt kan tänkta utbyggnadsområden påverkas av ny kunskap som tas fram i ett uppdaterat kunskapsunderlag för kulturvärden.

Kan kommunen i ”Inriktning och rekommendationer”²⁸ visa tydligare hur man i planeringen ska ta hänsyn till kulturmiljövärden och förhålla sig till olika kunskapsunderlag? Vid anläggning av våtmark behöver man också ta hänsyn till kulturmiljöaspekter²⁹.

---

²⁵ Kommunen bör i planhandlingen särskilt lyfta fram de för kommunen relevanta arter och naturtyper som ingår i Artdatabanken och Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för hotade arter.

²⁶ Artskyddsförordningen gäller för så väl blivande som laga kraftvunna detaljplaner. Att ett område detaljplaneras är inte heller ett särskilt skäl till att få dispens från artskyddsförordningen.

²⁷ Möjlighet finns att söka bidrag hos länsstyrelsen till att ta fram kulturmiljöunderlag. Se kontaktuppgifter till Kulturmiljöenheten här <http://www.lansstyrelsen.se/VastraGotaland/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/arkeologi-och-fornlamningar/Pages/default.aspx>

²⁸ Sida 15 i del 1

²⁹ Se exempelvis inventering av kulturmiljöer i våtmark, Rapport 2008:51 Den kulturella våtmarken - Reflexioner och riktlinjer kring nyanlagda våtmarker och kulturvärden

I Essunga kommun är Anestad, Västergården byggnadsminne enligt 3 kap Kulturmiljölagen. Kyrkor som är skyddade enligt KML är, förutom vad som nämns, kyrkobyggnader som tillhörde Svenska kyrkan 1 januari 2000³⁰.

Jordbruk

Tätorterna i Essunga kommun omgärdas till stor del av jordbruksmark. De angivna möjliga framtida utvecklingsområdena för bebyggelse kommer att ta jordbruksmark i anspråk. Hur detta är förenligt med 3 kap 4 § Miljöbalken behöver kompletteras: ”Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.”

Detta innebär att kommunen ska ta ställning till om jordbruksmarken är brukningsvärd. Om jordbruksmarken bedöms brukningsvärd behöver kommunen bedöma om exploateringen är ett väsentligt samhällsintresse, och om det inte finns någon annan lämplig mark att bebygga istället för brukningsvärd jordbruksmark.³¹

Vatten

”Inriktning för mark- och vattenanvändningen”³² nämner inte vattenanvändning, och kan kompletteras med att värdefulla sjöar och vattendrag i kommunen ska skyddas från negativ påverkan.

Tillgången på vatten för vattenförsörjningen är en viktig naturresurs och samhällsintresse. Kommunen behöver beskriva vattenförsörjningen i kommunen, peka ut områden av vikt för den framtida vattenförsörjningen, ange verksamheter som inte är lämpliga där och skyddsåtgärder för ny och befintlig bebyggelse.

I kommunen ska det, enligt sida 16 del 1, finnas två avgränsade grundvattenförekomster. På kartan ”Regler och rekommendationer” finns bara en av dessa redovisad. De behöver beskrivas så att det framgår vilka områden som avses och hur markanvändningen runt dessa bör anpassas för att inte riskera

---

³⁰ Det vill säga inte till exempel frikyrkobyggnader.

³¹ Kravet på sökandet och redovisningen av alternativ mark till jordbruksmark är långtgående. I kommuner med högvärdig jordbruksmark omfattar utredningsområdet för alternativ mark inte bara den egna kommunen utan även hela regionen (prop 1985/86:3, sida 54). På sida 158 i samma proposition anges att brukningsvärd jordbruksmark avser mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion. <https://data.riksdagen.se/fil/6665C18D-3CF8-4122-B5DA-FDD3F5A844BD>.

Det finns två domar i mark- och miljööverdomstolen som ger vägledning i bedömningen av brukningsvärd jordbruksmark: mål nr P 4087-15 och mål nr P 4848-16. Dessa domar berör bygglov för enskilda privatbostäder, men bedömningen om brukningsvärd jordbruksmark är densamma.

³² Sida 10 i del 1

att grundvattenförekomsterna påverkas negativt. Informationen om grundvattenförekomsterna bör samlas³³ i planhandlingen så att denna blir mer vägledande.

Vissa vattentäkter har under senare år fått skyddsområden. Översiktsplaneringen ska ta hänsyn till dessa. För de vattentäkter som inte har något skyddsområde eller där skyddsområdet är gammalt, bör kommunen ta ställning till skyddsbehoven och i översiktsplaneringen se till att exploateringar och andra åtgärder inte påverkar täkterna på ett skadligt sätt.

Under inriktningar och rekommendationer står att livsmedelsverket och socialstyrelsens rekommendationer och gränsvärden ska följas. Kommunen behöver snarare beskriva vad som behöver åstadkommas för att säkra vattenkvaliteten i de utpekade områdena. Det vore en bra rekommendation att ta fram skydd för vattentäkterna, eller färdigställa arbetet med skydd.

Energi

I översiktsplanen finns texter som berör tillförsel och användning av förnybar energi relaterat till olika sektorer som bebyggelse, transporter och teknisk infrastruktur. Länsstyrelsen anser att förslaget till översiktsplan innebär ett tillräckligt underlag ur ett energiperspektiv.

Energidistribution

Vattenfall har anläggningar inom Essunga kommun. Vattenfalls ledningar skyddas med ledningsrätt/servitut. Vid framtida detaljplaneläggning och bygglovshantering i nära anslutning till Vattenfalls anläggningar är det viktigt att man tar hänsyn till de föreskrifter och restriktioner som gäller bygg- och marklovspliktiga åtgärder invid kraftledningar, kraftkablar och transformatorstationer. Se mer om detta i Vattenfalls yttrande med kartbilaga.

Avfallshantering

Enligt plan- och bygglagen är avfallshanteringen ett allmänt intresse. Samhällsmål uttrycker att avfallshanteringen ska vara effektiv för samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfallet förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallets påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras. För att uppnå detta är det viktigt att avfallsfrågan finns med i översiktsplanen, inte minst ur ett mellankommunalt perspektiv. Lokalisering av ny bebyggelse behöver också ske på ett lämpligt sätt med hänsyn till möjligheterna att hantera avfall.

---

³³ I beskrivningen av miljömålen finns dessa två områden namngivna till grusåsarna i Jonslund och Essunga. Under miljömålen står också att arbete pågår med vattenskyddsområden runt vattentäkterna. De finns utritade och nämnda även på sid 28 i del 2.

Det framgår inte av översiktsplanen om en avfallsplan finns. Länsstyrelsen vill upplysa om att Naturvårdsverket har reviderat [föreskrifterna och vägledningen](#) om innehållet i en kommunal plan för avfallsförebyggande avfallshandling (NFS 2017:2). Dessa föreskrifter trädde i kraft den 1 maj 2017. Mål och åtgärder i avfallsplanen bör samordnas med mål och åtgärder i kommunens övriga planer och strategier med kopplingar till avfall³⁴.

Transporter

Kompletteras: yttrande från Trafikverket kommer 7 juli och inarbetas i det samlade yttrandet i augusti.

Övrigt

Kommunen kan för ökad tydlighet överväga att visa förutsättningar på en karta, och planförslaget på en annan.

Generellt sett behöver kartor som är infällda i texten vara större för att bli läsbara.

Miljöbedömning

Översiktsplanens konsekvenser ska enligt 3 kap 6§ PBL tydligt framgå. Planförslagets miljökonsekvenser redovisas enligt översiktsplanen löpande i text och i en sammanfattande redovisning på slutet. Länsstyrelsen anser att det är svårt att läsa ut konsekvenserna eftersom det inte är markerat på något särskilt sätt. Ett bra sätt att pedagogiskt och tydligt visa på miljökonsekvenser löpande i plandokumentet, är Herrljunga kommuns översiktsplan som nu är på utställning³⁵.

De konsekvenser som beskrivs övergripande på sida 54 i del 1 anser Länsstyrelsen är för övergripande, på så sätt att beskrivningen av konsekvenser i stort sett skjuts upp till detaljplaneskedet. Om kommunen ser risker med förslaget i översiktsplanen behöver dessa studeras vidare, för att se om någon rekommendation kan kompletteras för att förebygga eller minska negativa konsekvenser. Dessutom beskrivs planförslaget här på ett sätt som inte

---

³⁴ 9 § Avfallsplanen ska innehålla en beskrivning av hur behovet av platser för anläggningar för att hantera avfall har tillgodosetts i kommunens översiktsplan och i kommunens övriga arbete med fysisk planering.

I sin roll som fysisk planerare styr kommunen användningen av kommunens mark. Exempel på åtgärder som kan påverka hanteringen av avfallet är lokalisering och utformning av bebyggelse och byggnadsverk.

³⁵ Se <http://www.herrljunga.se/invanare/boochbygga/samhallsplanering/oversiktsplan/oversiktsplan-pagaendarende.4.22913111158fb9032812d8b.html>

känns igen från resten av handlingen, särskilt med avseende på byggande på landsbygden.

I avsnittet ”Planförslaget” på sida 56 beskrivs hur ny bebyggelse främst ska ske som förtätning, samt hur jordbrukets intressen ska prioriteras. Detta är viktiga upplysningar som saknas, och bör stå i, avsnittet om bebyggelseområden.

Noll-alternativets konsekvenser beskrivs inte, vilket ska kompletteras.

Program, riktlinjer och rekommendationer o.d. som bilagor till översiktsplanen

Andra planer som översiktsplanen hänvisar till bör vara sökbara via länk eller annan hänvisning.

Genomförande

En fråga som kan, men inte måste, belysas i en översiktsplan är om kommunen har någon uttalad strategi för inom vilka områden man avser tillämpa enskilt huvudmannaskap för allmänna platser i detaljplaner. Enskilt huvudmannaskap för allmänna platser kan enligt plan- och bygglagen tillämpas om särskilda skäl finns för detta. Om det är aktuellt att tillämpa enskilt huvudmannaskap i någon del av kommunen kan det vara ett bra stöd vid framtida planläggning att dessa områden och de särskilda skälen redovisas i översiktsplanen³⁶.

Eftersom Svenska kraftnät inte har några synpunkter och inte har några ledningar i anslutning till aktuellt område anser Svenska kraftnät att ärendet är avslutat från deras sida, och önskar inte medverka i fortsatt remissförfarande för ärendet.

---

³⁶ Läs mer här: <http://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/planbestammlser/administrativa-bestammlser/huvudmannaskap/>

Beredning

Detta beslut har fattats av tillförordnad funktionschef Henrik Sten efter föredragning av planhandläggare Elisabet Ebeling.

Yttranden över planen har inkommit från Försvarmakten, Energimyndigheten, Statens Geotekniska institut, Svenska kraftnät, Lantmäteriet och Vattenfall Eldistribution AB, dessa har inarbetats i yttrandet. Yttrande har inkommit från Swedegas AB, dessa har inget att erinra. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.

Henrik Sten

Elisabet Ebeling

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Yttranden för kännedom från:

Försvarmakten daterat 2017-05-29, Energimyndigheten daterat 2017-05-29, Svenska kraftnät daterat 2017-06-05, Vattenfall Eldistribution AB daterat 2017-06-02, Swedegas AB daterat 2017-06-20, Lantmäteriet daterat 2017-06-29 och Statens Geotekniska institut daterat 2017-05-31.

Kopia till:

Trafikverket
Statens Geotekniska Institut
Swedegas
Svenska Kraftnät
Vattenfall Eldistribution AB
Energimyndigheten
Försvarmakten
Lantmäteriet

trafikverket@trafikverket.se
sgi@swedgeo.se
mark@swedegas.se
registrator@svk.se
planer_syd@vattenfall.com
registrator@energimyndigheten.se
exp-hkv@mil.se
registrator@lm.se

Länsstyrelsen/
Enheten för samhällsskydd och beredskap
Kulturmiljöenheten
Landsbygdsenheten
Miljöskydds-enheten
Naturvårdsenheten
Vattenvårdsenheten
Social hållbarhet
Samhällsbyggnadsenheten